

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä ja valtion eläkerahastosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki siitä, kuinka valtion eläketurvan piiriin kuuluvan peruskoulun ja lukion sekä eräiden yksityisten oppilaitosten henkilöstön eläketuudet järjestetään koulutusta koskevan lainsäädännön uudistuksen yhteydessä. Lain voimaan tullessa valtion eläketurvan piirissä olevat säilyttäisivät tämän turvansa. Uudet työntekijät ja tietyissä tapauksissa uuden

palvelussuhteen aloittavat henkilöt siirtyisivät koulutuksen järjestäjän mukaiseen eläkejärjestelmään.

Lisäksi ehdotetaan kyseiseen henkilöstöön kohdistuvaan työnantajan eläkemaksun suuruuteen muutosta.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan samanaikaisesti koulutusta koskevan lainsäädännön kanssa 1 päivänä elokuuta 1998.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Kuntien ja yksityisten oppilaitosten palveluksessa olevien eläketurva

Kunnan ja yksityisten oppilaitosten palveluksessa olevasta henkilöstöstä on historiallisista syistä hyvin suuri osa valtion eläkejärjestelmän piirissä. Heidän eläketurvastaan on säädetty kussakin kyseistä koulumuotoa koskevassa laissa. Oikeus valtion varoista suoritettavaan eläketurvaan on henkilöillä, jotka työskentelevät opetustehtävissä ja tietyissä tapauksissa myös muissa tehtävissä seuraavissa oppilaitoksissa: kunnan peruskouluissa, lukioissa ja aikuislukioissa, yksityisissä peruskoulua korvaavissa kouluissa sekä peruskoulua vastaavaksi järjestetyissä yksityisissä kouluissa, yksityisissä lukioissa ja aikuislukioissa, Steiner-kouluissa, Steinerpedagogisissa erityiskouluissa, yksityisissä musiikkioppilaitoksissa, yksityisissä kansalaisopistoissa, yksityisissä kansanopistoissa, tietyt henkilöt yksityisissä ammatillisissa oppilaitoksissa, tietyt henkilöt yksityisissä ammatillisissa erityisoppilaitoksissa, yksityi-

sissä liikunnan koulutuskeskuksissa, yksityisissä opintokeskuksissa ja Anna Tapion koulussa.

Kunnan peruskoulun ja lukion opettajia on noin 45 000, joista noin 35 000 on vakainaisia. Yksityisissä oppilaitoksissa on noin 6 000 henkilöä valtion eläkejärjestelmän piirissä.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 86/1997 vp.). Esityksen tarkoituksena on korvata nykyinen eri oppilaitosmuotoihin ja eri oppilaitoksiin perustuva hajanainen koululainsäädäntö lainsäädännöllä, joka perustuu koulutuksen tavoitteisiin ja sisältöihin, koulutusasteisiin, opiskelijoiden oikeuksiin ja koulutuksen tuloksiin. Uusissa laeissa ei määriteltäisi oppilaitoksia, joissa koulutusta voidaan järjestää. Henkilöstön oikeudellinen asema ja edut määräytyisivät esityksen mukaan vastaisuudessa kutakin palvelussuhdelajia eli virka- tai työ sopimussuhdetta koskevan yleisen lainsäädännön mukaan. Eri koulumuotoja koskevan lainsäädännön kumoamisen yhteydessä myös eläketurvaa koskevat säännökset kumotaan. Esityksen tarkoitukse-

na onkin, että henkilöstön eläketurva määrytyy jatkossa sen mukaan, mikä on koulutuksen järjestäjän yleinen eläkejärjestelmä. Siten kunnan palveluksessa olevien eläketurva järjestyisi kunnallisesta eläkejärjestelmästä ja yksityisten oppilaitosten palveluksessa olevien eläketurva yksityisen alan eläkejärjestelmästä.

Mikäli henkilöstö siirtyy valtion eläketurvan piiristä toisen alan eläketurvan piiriin, voi eläketurva tietyissä tilanteissa heikentyä. Kun valtion ja kuntien eläketurva muutettiin vuosien 1993 ja 1995 alusta voimaan tulleilla muutoksilla samantasoisiksi kuin yksityisen alan eläketurva, säilyi suurella osalla vanhaa henkilöstöä tätä parempi eläketurva joko osaksi tai kokonaan. Tätä oikeutta ei kuitenkaan ole, mikäli henkilöstö siirtyy toiseen eläkejärjestelmään. Tämän lisäksi peruskoulun opettajilla on ollut oikeus valita 60 vuoden eläkeikä ja eräillä erityisluokanopettajilla, erityiskoulun rehtoreilla ja yleisaineiden aineenopettajilla 55 vuoden eläkeikä. Tämä oikeus säilyy vain, jos he pysyvät valtion eläketurvan piirissä samoissa tehtävissä. Jos henkilöstö siirtyy kunnalliseen eläkejärjestelmään, ovat he tässä järjestelmässä uusia edunsaajia.

1.2. Kuntien ja yksityisten oppilaitosten työnantajan eläkemaksu

Valtion eläkerahastosta annettua lakia (1372/1989) muutettiin vuoden 1998 alusta siten, että kuntien ja yksityisten oppilaitosten valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvasta henkilöstöstä alettiin maksaa työnantajan eläkemaksua valtion eläkerahastoon. Kaikista muista valtion eläketurvan piirissä olevista henkilöistä on maksettu työnantajan eläkemaksu jo aiemmin. Työnantajan eläkemaksun suuruus oppilaitosten henkilöstöstä säädettiin nousemaan asteittain täyteen suuruuteen siten, että maksun suuruus palkkasummasta vuonna 1998 on 7 prosenttia, vuonna 1999 13 prosenttia ja vuodesta 2000 lähtien täysi maksu. Täysi työnantajan maksu vuonna 1998 on keskimäärin 18,8 prosenttia palkkasummasta.

Hallitus antoi kannanoton 26 päivä marraskuuta 1997 saavutettuun tulopoliittista

sopimusta vuosille 1998 ja 1999 koskevaan neuvottelutulokseen, jossa kunnallistaloutta koskevassa kohdassa hallitus totesi, että opettajien eläkemaksun voimaantuloa jatketaan vuoden 1998 jälkeen siten, että maksu tulee voimaan asteittain vuosina 1999-2002.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Hallituksen esityksessä koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi todetaan, että peruskoulun ja lukion sekä eräiden muiden oppilaitosten opettajien oikeudesta valtion varoista maksettaviin eläkkeisiin on tarkoitus siirtymäkauden järjestelyinä säätää erikseen. Eläkejärjestelmän uudistamisesta todettiin annettavan erillinen hallituksen esitys. Tarkoituksena on, että eläketurvassa siirrytään asteittain koulutuksen järjestäjän mukaiseen eläkejärjestelmään. Siirtymäkauden alkuvaiheessa pääasiassa uusia palvelukseen tulevia työntekijöitä. Jotta eläketurvassa ei tapahtuisi menetyksiä, on siirtymäkauden ajaksi säädettävä erillislaki, joka koskisi lähinnä vanhaa jo palveluksessa olevaa henkilöstöä.

Esityksen tavoitteena on siten säätää, että valtion eläketurvan piiriin tulisivat tai siinä pysyisivät kaikki sellaiset henkilöt, joiden eläketurva saattaisi heikentyä koulutusta koskevan lainsäädännön uudistuksen vuoksi. Mikäli henkilö ei lain mukaan tulisi valtion eläketurvan piiriin, olisi hän koulutuksen järjestäjän mukaisen eläketurvan piirissä.

Esityksessä ehdotetaan, että henkilö, jolla on oikeus valtion eläketurvaan lain voimaan tullessa, pysyisi valtion eläketurvan piirissä niin kauan kuin tämä palvelussuhde jatkuu. Jos henkilöllä alkaisi uusi palvelussuhde esimerkiksi työnantajan tai koulumuodon vaihtumisen vuoksi, säädettäisiin laissa siitä, milloin palvelussuhde on valtion eläketurvan piirissä.

Henkilöillä, joilla on oikeus valita yleistä eläkeikää alempi eläkeikä, tämä oikeus säilyisi, mikäli valinnan edellytyksenä olevat ehdot täyttyvät.

Kuntien ja yksityisten oppilaitosten työnantajan eläkemaksun voimaantulon siirtymäkautta ehdotetaan jatkettavaksi siten, että täysi maksu maksetaan vasta vuonna 2002.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

3.1.1. Laki eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä

Kuntien peruskoulun ja lukion opettajia on valtion eläkejärjestelmässä noin 45 000. Mikäli uusista palvelussuhteista vuoden 1969 jälkeen syntyneet siirtyvät kunnalliseen eläkejärjestelmään, on vuoden 2001 loppuun mennessä noin 6 400 henkeä eli noin 14 prosenttia henkilöstöstä kunnallisessa eläkejärjestelmässä. Vuonna 2010 kunnallisessa eläkejärjestelmässä olisi noin 11 000 henkilöä eli noin 24 prosenttia henkilöstöstä. Eläkemaksut valtion eläkerahastolle vähenisivät vuonna 1998 noin 18 miljoonaa markkaa, vuonna 1999 noin 112 miljoonaa markkaa, vuonna 2000 noin 194 miljoonaa markkaa ja vuonna 2001 noin 279 miljoonaa markkaa. Eläkemaksujen valtion eläkerahastolle arvioidaan tämän jälkeen asteittain vähenevän siten, että vuonna 2010 ne olisivat noin 620 miljoonaa markkaa pienemmät vuodessa. Toisaalta valtio ei tältä osin joudu vastaamaan syntyneestä uudesta eläketurvasta, joten valtiolle kokonaisuutena ei koidu häviötä. Koska valtion eläkejärjestelmän maksu ehdotetaan tässä esityksessä alennettavaksi vuoden 2001 loppuun saakka, aiheutuu kunnalliseen eläkejärjestelmään siirtyneistä henkilöistä hieman suuremmat eläkemaksut kunnille näinä vuosina. Toisaalta valtionosuus kattaa menoista 57 prosenttia ja siirtyneiden määrä on varsin pieni osa koko henkilöstöstä.

Yksityisissä oppilaitoksissa on valtion eläkejärjestelmän piirissä noin 6 000 henkilöä. Valtion eläkejärjestelmästä yksityisen alan eläkejärjestelmään olisi vuoden 2001 loppuun mennessä siirtynyt noin 570 henkilöä eli noin 10 prosenttia. Vuonna 2010 yksityisen alan eläkejärjestelmässä olisi noin 3 200 henkilöä eli noin 54 prosenttia. Eläkemaksut valtion eläkerahastolle vähenisivät vuonna 1998 noin 530 000 markkaa, vuonna 1999 noin 3,7 miljoonaa markkaa, vuonna 2000 noin 7,8 miljoonaa markkaa, vuonna 2001 noin 12,9 miljoonaa markkaa ja vuonna

2010 noin 108 miljoonaa markkaa. Valtiolle ei kokonaisuutena aiheudu tältä osin häviötä, sillä syntyvää uutta eläketurvaa ei tarvitse rahoittaa.

3.1.2. Laki valtion eläkerahastosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Kunnan ja yksityisten oppilaitosten palkkasumman arvioidaan vuonna 1998 olevan noin 8 532 miljoonaa markkaa. Työnantajan eläkemaksun asteittaisen voimaantulon jatkuva vuoteen 2002 aiheuttaisi arviolta seuraavan suuruiset maksut kunnille ja yksityisille oppilaitoksille:

Vuosi	Maksu- prosentti	Kunnat milj.mk	Yksityiset milj.mk
1998	7	579	18
1999	10	826	26
2000	13	1074	33
2001	16	1322	42
2002	18,5 (arvio)	1531	47

Verrattuna voimassa olevaan lainsäädäntöön, jonka mukaan täysimääräinen maksu maksettaisiin jo vuonna 2000, aiheutuu kunnille ja yksityisille oppilaitoksille säästöä. Koska kunnat ja yksityiset oppilaitokset saavat eläkemaksuihinsa valtionosuutta noin 57 prosenttia, aiheuttaa eläkemaksu kunnille menonlisäystä vain sen verran kuin valtionosuus ei kata. Siten nyt syntyvät säästöt ovat nettomääräisesti vuonna 1999 kunnille noin 105 miljoonaa markkaa ja yksityisille oppilaitoksille noin 3 miljoonaa markkaa ja vuonna 2000 kunnille noin 220 miljoonaa markkaa ja yksityisille oppilaitoksille noin 7 miljoonaa markkaa. Tätä säästöä pienentää hieman opetusalan eläkejärjestelyistä ehdotettu laki, siten kuin kohdassa 3.1.1. todetaan.

Työnantajan eläkemaksun voimaantulon viivästymisestä aiheutuu valtiolle säästöä valtionosuusmenoissa. Tämä säästö on 1999 noin 147 miljoonaa markkaa ja vuonna 2000 noin 270 miljoonaa markkaa. Toisaalta valtion eläkerahastolle, joka on valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, aiheutuu tulojen menetystä siltä ajalta kuin eläkemaksut ovat

pienemmät, joten valtiolle kokonaisuutena ei aiheudu säästöjä. Saamatta jäävät eläkemaksut synnyttävät valtion eläkejärjestelmään vastuuvajasta, joka on muulla tavoin katettava.

3.2. Organisaatioon kohdistuvat vaikutukset

Esitys aiheuttaa muutostarpeita valtiokonttorin ja valtion eläkerahaston tietojärjestelmiin, lisää eläkelaitoksiin tehtäviä kyselyjä ja edellyttää laajaa tiedottamista. Tästä aiheutuvat lisäkustannukset valtiokonttorille ovat noin miljoona markkaa vuodessa vuosina 1998—2002. Samankaltaiset vaikutukset aiheutuu Kuntien eläkevakuutukselle ja pienemmässä määrin yksityisille eläkevakuutusyhtiöille ja Eläketurvakeskukselle.

Ehdotettu laki eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä aiheuttaisi oppilaitoksille tarpeen varmistaa eräissä alkavissa palvelussuhteissa eläkelaitoksilta sen, missä eläkejärjestelmässä henkilön tulee olla.

3.3. Edunsaajiin kohdistuvat vaikutukset

Sellaisten henkilöiden eläketurva ei muuttuisi, jotka pysyvät lain voimaantulon jälkeen saman eläkejärjestelmän piirissä kuin aikaisemmin. Tarkoituksena on, että valtion eläketurvan piiristä poistuisivat koulutusta koskevan lainsäädännön uudistuksen takia vain sellaiset henkilöt, joiden eläketurva ei tästä syystä voi heiketä.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä yhteistyössä opetusministeriön, valtiokonttorin, Kuntien eläkevakuutuksen ja Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry:n kanssa. Esityksestä on pyydetty lausunnot opetusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, valtiokonttorilta, Suomen Kuntaliitolta, Yksityiskoulujen Liitto ry:ltä, Kuntien eläkevakuutukselta ja Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry:tä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä

1 luku. Määritelmiä

1 §. Pykälässä säädettäisiin esityksen kohderyhmänä olevasta henkilöstöstä. Laki koski vain pykälässä mainittujen koulutusta koskevien lakien mukaista opetusta antavien oppilaitosten palveluksessa olevia.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin, että laki ei koski sellaisia henkilöitä, joilla ei ole momentissa mainitun lain mukaan oikeutta valtion eläketurvaan. Mainitun lain mukaan vaikeimmin kehitysvammaisille lapsille opetusta antaneiden opettajien virat voidaan siirtää peruskoulun viroiksi. Koska opettajat olivat ennen tätä kunnallisessa eläkejärjestelmässä, olisi heidän eläketurvansa saattanut heikentyä, mikäli heidät olisi siirretty valtion eläkejärjestelmän piiriin. Entinen tilanne olisi säilytettävä myös nyt ehdotetussa laissa.

2 §. Pykälässä ehdotetaan määriteltäväksi myöhemmin käytettävä käsite valtion eläketurva. Valtion eläketurva sisältää valtion elä-

kelain mukaisten etuuksien kokonaisuuden. Siihen liittyvää lainsäädäntöä ovat muun muassa valtion eläkelain voimaanpanolaki (281/1966), valtion eläkerahastosta annettu laki (1372/1989) ja kuukautta lyhyempien valtion palvelussuhteiden eläketurvan järjestämisestä annettu laki (1152/1997). Liittyvään lainsäädäntöön katsotaan kuuluvan muutkin sellaiset eri alojen lainsäädännössä olevat laintasoiset erityissäännökset, joissa on normeja työ- tai virkasuhteisiin kuuluvasta eläkeoikeudesta valtion varoista.

Lain tarkoituksena on säätää vain siitä, ketkä kuuluvat valtion eläketurvan piiriin. Mikäli henkilö ei tulisi valtion eläketurvan piiriin, olisi hän koulutuksen ylläpitäjän mukaisessa eläkejärjestelmässä.

2 luku. Kunnan palveluksessa olevat henkilöt

3 §. Ehdotetussa 3 §:ssä todettaisiin, että ehdotetun lain 2 luku koskee kunnan palveluksessa olevia henkilöitä, jotka hoitavat perusopetuslain, lukiolain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisia

tehtäviä. Luku käsittelee siten pääasiassa kunnan peruskoulun tai lukion opettajia.

4 §. Pykälässä säädettäisiin, että 3 §:ssä tarkoitetut henkilöt, jotka ovat valtion eläketurvan piirissä ehdotetun lain voimaan tullessa, pysyvät valtion eläketurvan piirissä niin kauan kuin tämä palvelussuhde jatkuu. Täten esimerkiksi henkilöt, jotka ovat sellaisessa kunnallisessa ammatillisessa oppilaitoksessa, jonka henkilöstö on jo kuntien eläketurvan piirissä, eivät tulisi valtion eläketurvan piiriin. Toisaalta taas lukion opettaja, joka ryhtyi lain voimaantulon jälkeen opettamaan myös ammatillisessa oppilaitoksessa, pysyisi valtion eläketurvan piirissä niin kauan kuin sama palvelussuhde jatkuu.

5 §. Pykälässä säädettäisiin valtion eläketurvasta sellaisissa tapauksissa, joissa henkilöllä alkaa uusi 3 §:ssä tarkoitettu palvelussuhde tai henkilö tulee ensimmäistä kertaa 3 §:ssä tarkoitettuun palvelussuhteeseen.

Henkilö olisi valtion eläketurvan piirissä, mikäli hän on syntynyt ennen vuotta 1970 ja hän tulisi pääasiassa perusopetuslain tai lukiolain mukaisiin opetus- tai oppilaskodinhoitajatehtäviin. Pääasiallisuus tarkoittaisi, että tehtävistä yli 50 prosenttia on perusopetuslain tai lukiolain mukaisia opetustehtäviä taikka oppilaskodinhoitajan tai vastaavien toisen nimisiä tehtäviä. Tällaisiin tehtäviin tulevien eläketurva saattaisi heikentyä, elleivät he pysyisi valtion eläketurvan piirissä. Valtion eläketurvan piiriin tulisi myös henkilöitä, joiden eläketurva ei sitä vaatisi. Tätä ei kuitenkaan voida välttää. Vuoden 1969 jälkeen syntyneet eivät voisi tulla valtion eläketurvan piiriin. Heidän eläketurvansa ei voi heikentyä valtion eläkejärjestelmän piiristä poistumisen vuoksi.

3 luku. Yksityisessä palveluksessa olevat henkilöt perusopetuslain ja lukiolain mukaisissa tehtävissä

6 §. Ehdotetussa 6 §:ssä todettaisiin, että ehdotetun lain 3 luku koskee henkilöitä, jotka ovat perusopetuslaissa tai lukiolaissa tarkoitetun yksityisen koulutuksen järjestäjän palveluksessa. Nämä koulutuksen järjestäjät olisi syytä erottaa muista yksityisistä koulutuksen järjestäjistä siksi, että kyse on varsin erilaisista koulutuksista. Siten ei ole todennäköistä, että koulutuksen lainsäädännön muutokset aiheuttavat siirtoja erilaisten yksityisten koulutuksen järjestäjien välillä. Jos siirtoja näiden välillä tapahtuu, lienevät ne

vapaaehtoisia ja siten valtion eläketurvan järjestämisen tarvetta ei ole.

7 §. Pykälässä säädettäisiin, että 6 §:ssä tarkoitetut henkilöt, jotka ovat valtion eläketurvan piirissä ehdotetun lain voimaan tullessa, pysyvät valtion eläketurvan piirissä niin kauan kuin tämä palvelussuhde jatkuu.

8 §. Pykälässä säädettäisiin valtion eläketurvasta sellaisissa tapauksissa, joissa henkilöllä alkaa uusi 6 §:ssä tarkoitettu palvelussuhde tai henkilö tulee ensimmäistä kertaa 6 §:ssä tarkoitettuun palvelussuhteeseen. Se mitä on todettu 5 §:n perusteluissa, koskee soveltuvin osin tätäkin pykälää.

4 luku. Yksityisessä palveluksessa olevat henkilöt muissa koulutuksen tehtävissä

9 §. Ehdotetussa 9 §:ssä todettaisiin, että ehdotetun lain 4 luku koskee henkilöitä, jotka ovat ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain, taiteen perusopetuksesta annetun lain tai vapaasta sivistystyöstä annetun lain tarkoittaman yksityisen koulutuksen järjestäjän palveluksessa. Se mitä on todettu 6 §:n perusteluissa, koskee tätäkin pykälää.

10 §. Pykälässä säädettäisiin, että 9 §:ssä tarkoitetut henkilöt, jotka ovat valtion eläketurvan piirissä ehdotetun lain voimaan tullessa, pysyvät valtion eläketurvan piirissä niin kauan kuin tämä palvelussuhde jatkuu.

11 §. Pykälässä säädettäisiin valtion eläketurvasta sellaisissa tapauksissa, joissa henkilöllä alkaa uusi 9 §:ssä tarkoitettu palvelussuhde tai henkilö tulee ensimmäistä kertaa 9 §:ssä tarkoitettuun palvelussuhteeseen.

Valtion eläketurvaan olisi oikeus henkilöillä, jotka ovat syntyneet ennen vuotta 1970 ja jotka ovat olleet marraskuun 30 päivän ja joulukuun 31 päivän 1997 välisenä aikana palveluksessa luettelossa mainituissa oppilaitoksissa.

Tarkastamalla, onko henkilö ollut valtion eläketurvan piirissä marraskuun 30 päivän ja joulukuun 31 päivän 1997 välisenä aikana selvitettäisiin se, voiko henkilöllä olla vanhan edunsaajan asema valtion eläkejärjestelmässä ja siten jotakin hävittävää, mikäli hänen eläkejärjestelmänsä muuttuisi. Yhdenkin päivän palvelus kyseisenä aikana toisi henkilön valtion eläketurvan piiriin, mikäli muut pykälässä mainitut edellytykset täyttyisivät. Valtion eläkejärjestelmässä yli kuukauden katkos palveluksessa vie henkilöltä vanhan

edunsaajan aseman. Siksi tarkastelujakso olisi kuukauden ja yhden päivän. Jos tällöin ei ole päivääkään valtion eläketurvan piiriin kuuluvaa palvelusta ei henkilö voi olla vanha edunsaaja ja siten hän ei voi menettää eläke-etuja, vaikka hänen eläkejärjestelmänsä muuttuisi.

Tarkastelujaksona olisi henkilön lisäksi täytynyt olla palveluksessa luettelossa mainituissa kouluissa. Tämä johtuu siitä, että ehdotetun lain tarkoituksena olisi estää vain sellaiset menetykset, jotka johtuvat koulutusta koskevan lainsäädännön muutoksista. Mikäli henkilö on ollut vuoden 1997 lopussa aivan muissa valtion tehtävissä, on kyseessä vapaaehtoinen ammatin vaihdos. Tällaisissa tapauksissa henkilö voi itse tehdä päätöksiä eläketurvastaan ja siksi eläke-etujen suojaamiseen ei ole suurempaa tarvetta kuin muutenkaan valtion henkilöstön vapaaehtoisissa siirtymisissä.

Ehdotetussa pykälässä on luettelo niistä oppilaitoksista, joissa tällä hetkellä annetaan sellaista opetusta kuin 9 §:ssä tarkoitetaan.

5 luku. Erinäiset säännökset

12 §. Jotta 5 ja 8 §:ää voitaisiin soveltaa, on oppilaitoksilla oltava velvollisuus ilmoittaa valtion eläketurvan toimeenpanijalle, ovatko uusien palvelussuhteiden tehtävät pääasiassa perusopetuslain tai lukiolain mukaisia.

6 luku. Voimaantulo

13 §. Lain tarpeellisuus johtuu koulutusta koskevasta lainsäädännöstä ja siksi sen olisi tultava voimaan samanaikaisesti tämän lainsäädännön kanssa. Tätä esitystä annettaessa oletettu ajankohta on 1 päivänä elokuuta 1998. Ennen lain voimaantuloa olevan palveluksen eläketurvan osalta noudatetaan aikaisemmin voimassa olleita säännöksiä.

14 §. Peruskoulun opettajilla on ollut oikeus valita kesäkuun 30 päivään 1999 mennessä 60 vuoden eläkeikä ja erällä erityisluokanopettajilla, erityiskoulun rehtoreilla ja yleisaineiden aineenopettajilla 55 vuoden eläkeikä. Tämä oikeus on liittynyt siihen, että henkilö on viranhaltijana peruskoulussa. Kun peruskoululaki koulutusta koskevan lainsäädännön vuoksi kumoutuu, häviää

myös oikeus alempiin eläkeikiin ja niiden valintaan. Siksi 14 §:ään ehdotetaan säännöstä siitä, että kyseinen oikeus kuitenkin säilyisi sellaisilla henkilöillä, joilla se tämän lain voimaan tullessa on. Erityisluokanopettajilla ja erityiskoulujen rehtoreilla olisi siten mahdollisuus kartuttaa vaadittavaa 15 vuoden aikaa myös lain voimaantulon jälkeen erityisopetuksen tehtävissä, mikäli heillä olisi tällainen oikeus lain voimaan tullessa.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan säännöstä valinnan suorittamisesta tämän lain voimaantulon jälkeen silloin, kun henkilö konkreettisesti ei toimi perusopetuslain mukaisissa tehtävissä eli tämän lain voimaan tullessa peruskoulun opettajana sen vuoksi, että palvelussuhde on palkattomasti keskeytyneenä esimerkiksi virkavapauden, lomautuksen tai vastaavan syyn vuoksi. Valinta ehdotetaan mahdolliseksi myös kyseisenä aikana, jos opettaja ei samaan aikaan ole muuta työeläketurvaa tuottavassa työssä tai yrittäjätöiminnässä, esimerkiksi lukion opettajana. Näin on tarkoitus varmistaa se, että pitkähkön aikaa peruskoulun opettajina toimivat voivat tehdä valinnan lyhytkestoisista keskeytyksistä huolimatta. Edelleen sillä on tarkoitus ehkäistä muilta keinottelumahdollisuus 60 vuoden eläkeiällä. Peruskoulunopettajan virkaa taustalla pitävällä, mutta tosiasiassa muuta opetustyötä esimerkiksi lukiossa hoitavalla henkilöllä ei näin olisi valintaoikeutta.

15 §. Pykälässä mainitussa lainkohdassa säädetään siitä, millä edellytyksillä peruskoulun opettajan erityisen eläkeiän valinnut pääsee erityisessä eläkeiässä eläkkeelle. Tämän niin sanotun loppukarensisäännöksen mukaan edellytetään, että edunsaaja 60 vuoden eläkeiän saavuttamista välittömästi edeltäneet kuusi kuukautta yhdenjaksoisesti on ollut peruskoulun opettajana ja että hänellä tämän eläkeiän saavuttamista välittömästi edeltäneiden viiden vuoden kuluessa on eläkeaikaa peruskoulun opettajana yhteensä vähintään kolme vuotta. Kyseisen säännöksen tarkoituksena on ehkäistä keinottelua eläkeiällä. Koska koulutusta koskevan lainsäädännön uudistuksen jälkeen peruskoulun ja lukion opettajia ei voitane helposti erottaa toisistaan, ehdotetaan, että loppukarensisivaitimuksen voisi täyttää pääasiassa perusopetuslain tai lukiolain piiriin kuuluvissa tehtävissä.

1.2. Laki valtion eläkerahastosta

4 §. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kuntien ja yksityisten oppilaitosten työnantajan eläkemaksu valtion eläkerahastolle olisi täysimääräinen vasta vuonna 2002. Nykyisen lainsäädännön mukaan se on täysimääräinen jo vuonna 2000. Lisäksi sanamuotoa on muutettava siten, että nykyisessä laissa olevat viittaukset eri kouluja koskeviin lakeihin poistuvat, sillä kyseiset lait kumoutuisivat, mikäli koulutusta koskeva lainsäädäntö muutetaan siten kuin hallitus on esittänyt.

2. Voimaantulo

Laki eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä ehdotetaan tulevaksi voimaan siten, kuin 13 §:n perusteluissa todetaan.

Laki valtion eläkerahastosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta ehdotetaan tulevaksi voimaan samanaikaisesti koulutusta koskevan lainsäädännön kanssa, sillä tämän jälkeen nykyistä lakia ei voi enää soveltaa. Lain olisi tultava voimaan viimeistään vuoden 1999 alusta lukien, sillä laki muuttaisi vuoden 1999 työnantajan eläkemaksua.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Määritelmiä

1 §

Tämä laki koskee perusopetuslaissa (/), lukiolaissa (/), ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (/), ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (/), taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (/) ja vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (/) tarkoitettua opetusta antavan ja eräistä opetukseen liittyvistä muista tehtävistä huolehtivan henkilöstön eläketurvan eräitä järjestelyjä.

Laki ei kuitenkaan koske sellaisia henkilöitä, joilla ei ole oikeutta valtion varoista suoritettavaan eläkkeeseen peruskoululain muuttamisesta annetun lain (1368/1996) voimaantulosäännöksen 4 momentin mukaan.

2 §

Valtion eläketurvalla tarkoitetaan tässä laissa oikeutta valtion varoista suoritettavaan sellaiseen eläkkeeseen, perhe-eläkkeeseen ja

muuhun etuuteen, jonka sisällöstä ja saamisen edellytyksistä säädetään valtion eläkelaisissa (280/1966) ja siihen liittyvässä lainsäädännössä.

2 luku

Kunnan palveluksessa olevat henkilöt

3 §

Tässä luvussa säädetään eläketurvasta henkilöille, jotka ovat kunnan, kuntayhtymän tai muun kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/1964) piiriin kuuluvan työnantajan palveluksessa hoitamassa perusopetuslain, lukiolain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisia tehtäviä taikka kyseistä opetusta antavassa oppilaitoksessa muissa tehtävissä.

4 §

Valtion eläketurvaan on oikeus 3 §:ssä tarkoitettulla henkilöllä, jos hän on valtion eläketurvan piirissä tämän lain voimaan tullessa

ja 3 §:ssä tarkoitettu palvelussuhde samaan työnantajaan jatkuu lain voimaantulon jälkeen. Kun tämä palvelussuhde päättyy, on henkilöllä oikeus valtion eläketurvaan uusista palvelussuhteista vain, jos 5 §:n edellytykset täyttyvät.

5 §

Valtion eläketurvaan on oikeus myös ennen 1 päivää tammikuuta 1970 syntyneellä henkilöllä, jolla alkaa palvelussuhde tämän lain voimaantulon jälkeen pääasiassa perusopetuslain tai lukiolain piirissä olevissa opetus- tai oppilaskodinhoitajatehtävissä.

3 luku

Yksityisessä palveluksessa olevat henkilöt perusopetuslain ja lukiolain mukaisissa tehtävissä

6 §

Tässä luvussa säädetään eläketurvasta henkilöille, jotka ovat perusopetuslaissa tai lukiolaissa tarkoitettun yksityisen koulutuksen järjestäjän palveluksessa.

7 §

Valtion eläketurvaan on oikeus 6 §:ssä tarkoitettulla henkilöllä, jos hän on valtion eläketurvan piirissä tämän lain voimaan tullessa ja 6 §:ssä tarkoitettu palvelussuhde jatkuu lain voimaantulon jälkeen. Kun tämä palvelussuhde päättyy, on henkilöllä oikeus valtion eläketurvaan uusista palvelussuhteista vain, jos 8 §:n edellytykset täyttyvät.

8 §

Valtion eläketurvaan on oikeus myös ennen 1 päivää tammikuuta 1970 syntyneellä henkilöllä, jolla alkaa palvelussuhde tämän lain voimaantulon jälkeen pääasiassa perusopetuslain tai lukiolain piirissä olevissa tehtävissä.

4 luku

Yksityisessä palveluksessa olevat henkilöt muissa koulutuksen tehtävissä

9 §

Tässä luvussa säädetään eläketurvasta henkilöille, jotka ovat ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, ammatillisesta aikuis-koulutuksesta annetussa laissa, taiteen perusopetuksesta annetussa laissa tai vapaasta si-

vistystyöstä annetussa laissa tarkoitettun yksityisen koulutuksen järjestäjän palveluksessa.

10 §

Valtion eläketurvaan on oikeus 9 §:ssä tarkoitettulla henkilöllä, jos hän on valtion eläketurvan piirissä tämän lain voimaan tullessa ja 9 §:ssä tarkoitettu palvelussuhde jatkuu lain voimaantulon jälkeen. Kun tämä palvelussuhde päättyy, on henkilöllä oikeus valtion eläketurvaan uusista palvelussuhteista vain, jos 11 §:n edellytykset täyttyvät.

11 §

Valtion eläketurvaan on lisäksi oikeus henkilöllä, jolla alkaa 9 §:ssä tarkoitettu palvelussuhde tämän lain voimaantulon jälkeen, jos hän on syntynyt ennen 1 päivää tammikuuta 1970 ja hän on ollut marraskuun 30 päivän ja joulukuun 31 päivän 1997 välisenä aikana valtion eläketurvan piiriin kuuluvassa palveluksessa seuraavien säännösten nojalla:

- 1) ammatillisista oppilaitoksista annetun lain muuttamisesta annetun lain (717/1992) voimaantulosäännöksen 6 tai 7 momentti;
- 2) kansalaisopistolain (722/1992) 16 §;
- 3) valtionosuutta saavista liikunnan koulutuskeskuksista annetun lain (801/1992) 32 §;
- 4) opintokeskuslain (1215/1993) 25 §;
- 5) valtionosuutta saavista kansanopistoista annetun lain (1218/1993) 31 §; tai
- 6) musiikkioppilaitoksista annetun lain (516/1995) 23 §.

5 luku

Erinäiset säännökset

12 §

Tämän lain 2 ja 3 luvussa tarkoitettut työnantajat ovat velvollisia ilmoittamaan valtiokonttorille, jos lain voimaantulon jälkeen alkavan uuden palvelussuhteen tehtävät ovat pääasiassa perusopetuslain tai lukiolain piirissä olevissa opetustehtävissä tai oppilaskodinhoitajan tehtävissä. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä henkilöstä, joka on syntynyt vuoden 1969 jälkeen.

6 luku

Voimaantulo

13 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta .

Ennen tämän lain voimaantuloa olevan palveluksen eläketurvan osalta noudatetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

14 §

Henkilö, jolla on peruskoululain 71 ja 72 §:n muuttamisesta annetun lain (104/1989) voimaantulosäännöksessä tarkoitettu oikeus eläkeiän valintaan viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 1999 ennen 1 päivää heinäkuuta 1989 voimassa olleiden säännösten mukaan, säilyttää tämän oikeutensa myös tämän lain voimaantulon jälkeen.

Oikeus 1 momentissa mainittuun eläkeiän valintaan siten kuin 1 momentissa säädetään on myös 4 §:ssä tarkoitettulla perusopetuslain mukaisia tehtäviä suorittavalla henkilöllä,

jonka palvelus on voimassa, mutta keskeytyneenä palkattoman virkavapauden vuoksi. Tällöin edellytetään kuitenkin, että hän ei ole keskeytyksen aikana muussa työntekijäin eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentissa tarkoitettussa eläketurvaa kartuttavassa työssä, virassa tai yrittäjätoiminnassa.

15 §

Sovellettaessa valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain (1528/1993) voimaantulosäännöksen 12 momenttia, sellaisena kuin se on valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta annetussa laissa (1232/1995), pidetään peruskoulun opettajana henkilöä, joka on pääasiassa perusopetuslain tai lukiolain piiriin kuuluvissa opetustehtävissä.

2.

Laki

valtion eläkerahastosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan valtion eläkerahastosta 29 päivänä joulukuuta 1989 annetun lain (1372/1989) 4 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1154/1997, seuraavasti:

4 §

Valtion eläkejärjestelmän piirissä olevista kuntien ja yksityisten oppilaitosten palveluksessa olevista henkilöistä on työnantajan eläkemaksu 7 prosenttia palkkasummasta vuonna 1998, 10 prosenttia palkkasummasta vuonna 1999, 13 prosenttia palkkasummasta

vuonna 2000, 16 prosenttia palkkasummasta vuonna 2001 ja vuoden 2001 jälkeen se määräytyy 1 momentin mukaisesti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19

Helsingissä 15 päivänä toukokuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri Jouko Skinnari

2.

Laki**valtion eläkerahastosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion eläkerahastosta 29 päivänä joulukuuta 1989 annetun lain (1372/1989) 4 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1154/1997, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

4 §

Alla mainituista henkilöistä työnantajan eläkemaksu on 7 prosenttia palkkasummasta vuonna 1998, 13 prosenttia palkkasummasta vuonna 1999 ja vuoden 1999 jälkeen se määräytyy 1 momentin mukaisesti:

1) valtion eläkejärjestelmän piirissä olevat kunnan peruskoulun ja lukion palveluksessa olevat henkilöt; ja

2) henkilöt, jotka ovat palveluksessa seuraavissa kouluissa:

a) peruskoululain (476/1983) 77 §:ssä tarkoitettua peruskoulua korvaavassa koulussa ja lukiolain (477/1983) 50 §:ssä tarkoitettua yksityisessä lukiossa;

b) aikuislukiolaissa (439/1994) tarkoitettua koulussa;

c) Steiner-koulusta annetussa laissa (417/1977) tarkoitettua koulussa;

d) steinerpedagogisista erityiskouluista annetussa laissa (932/1986) tarkoitettua koulussa;

e) peruskoululain (476/1983) 83 §:ssä tarkoitettua peruskoulua vastaavaksi järjestetyssä yksityisessä koulussa; sekä

f) Anna Tapion koulusta annetun lain (1197/1988) mukaisessa koulussa.

Ehdotus

4 §

Valtion eläkejärjestelmän piirissä olevista kuntien ja yksityisten oppilaitosten palveluksessa olevista henkilöistä on työnantajan eläkemaksu 7 prosenttia palkkasummasta vuonna 1998, 10 prosenttia palkkasummasta vuonna 1999, 13 prosenttia palkkasummasta vuonna 2000, 16 prosenttia palkkasummasta vuonna 2001 ja vuoden 2001 jälkeen se määräytyy 1 momentin mukaisesti.